

Andante

KASIM 2011 | YIL 9 Sayı 63 | Fiyatı 7 TL

Türkiye'nin Klasik Müzik Dergisi | www.andante.com.tr

**EMRE ARACI İLE
ALPLER'E YOLCULUK**

Berlin Philharmonie

**BRUCKNER
SİKICI BİR BESTECİ Mİ?**

**İsviçre'nin köklü
orkestrasının
başında bir Osmanlı**

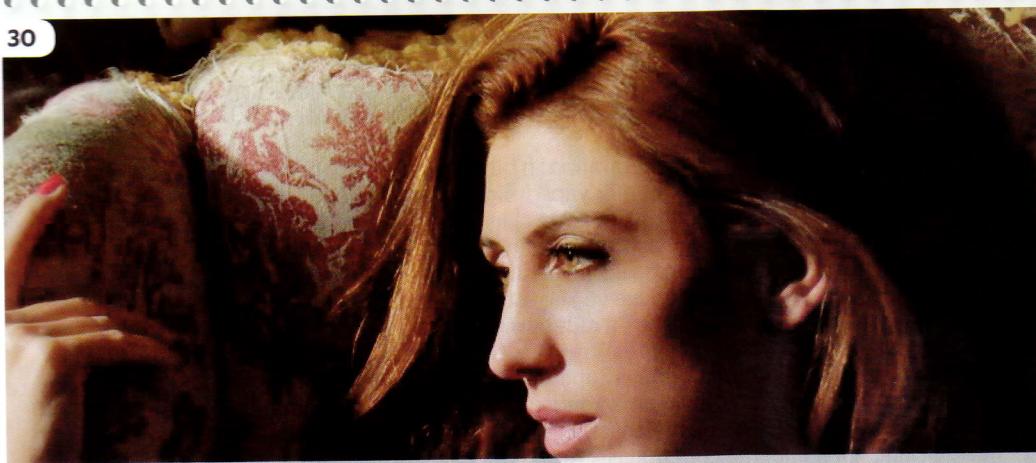
**İstanbul
Operası'nın Bülbülü
Nazlı
Deniz Boran**

ISSN 1303-7749
9 771303 7749 011

WWW.ANDANTE.COM.TR YEPYENİ TASARIMI VE İÇERİĞİYLE YAYINDA!

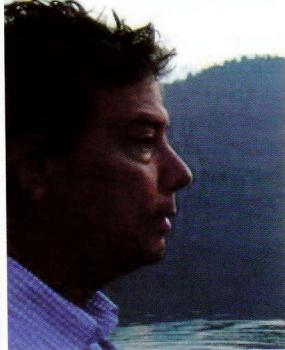
İÇİNDEKİLER | KASIM 2011

30

İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin başarılı solistlerinden, soprano Nazlı Deniz Boran, arkadaşımız Onur Aydın ile sanatı, kariyeri ve gelecek planları üzerine sohbet etti.

50

Emre Araci, *Lohengrin*'den imgeler eşliğinde II. Ludwig'in şatosunu keşfetmekte.

56

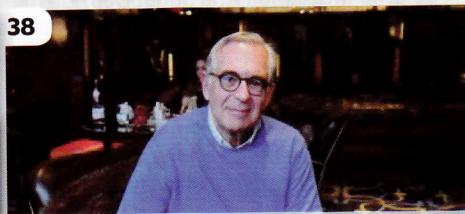

Halil Tekiner, **Nasıl Öldüler** adlı yeni köşemizde Schubert'i konuk ediyor.

ANDANTEYE ABONE OLANA 5 ADET CD HEDİYE EDİYORUZ

Abone olup **EMI** ve **SONY** etiketli **5 adet CD** kaydi sahibi olmak için **sayfa 128'deki abone formu**'nu doldurup bize ulaşmanız yeterli.

38

Serhan Bali, Suisse Romande Orkestrasının Başkanı Metin Arditi ile Cenevre'de konuştu.

106

Şefik Kahramankaptan ve Mutlu Tanberk, Antalya'nın *Salome* yapımını eleştiriyor.

BU SAYIDA NELER BULACAKSINIZ

- 4 Kulis** Türkiye'den ve dünyadan klasik müzik haberleri
28 Gençlerden Haberiniz Var mı? I Şefik Kahramankaptan Pekineller'in genç yetenekleri, S. Karabacak, O. Akbaş, H. Tura
37 Londra Gündemi I Jessica Duchen Bruckner sıkıcı bir besteci mi?
42 Eusebius ve Florestan I Oylum Davran Erdayı
44 Bir 'Madam' Vardı Meriç Sümen
46 Kaçmaz I Mehmet Ergüven Fazıl Say'ın son dönemdeki çıkışlarını yorumluyor
58 Başkentten Yansımalar I Şefik Kahramankaptan Ankara Liszt Festivalinin ardından

- 60 Fareli Köyün Klarinetçisi** I Ecesu Sertesen Okulum, Mimar Sinan Konservatuvarı
64 Defter I Ersin Antep Halit Recep Armani yakından tanıyalım
66 İzmir'in Çöksesi Tarihi I Yaşar Ürkü Ismail Zühtü Bey'in İzmir günleri
69 Maestronun Seyir Defteri I İbrahim Yazıcı Müzisyenin özgürlüğü nereye kadar?
70 Müziğin Mabetleri I Yalçın Akyıldız Demokrat konser salonu Berlin Philharmonie
74 Berlin Orkestralrı Tonguç Çağın

REHBER

- 76 20. Yüzyıl Bestecileri** I Güray Başol Bela Bartok
78 Operanın Başyapıtları I Ayşe Öktem Richard Strauss Salome operası
82 Operanın Huzursuz Yüzyılı I Ufuk Çakmak Claude Debussy Pelleas et Melisande operası
85 MüzikAnaliz I Güray Başol Şostakoviç 8. Yayılı Çalgılar Dörtlüsü
86 Zamanın Sonu İçin Dördülü Yiğit Özatalay
88 Piyano Kliniği I Buğra Gültekin
90 Klasik Gitar I Tolghan Çoçulu Gitarın kökenine doğru bir yolculuk
92 Konser-Opera Ajandası
106 Konser-Opera-Bale-Dans I Eleştiriler

- 109 Audio & Video**
110 Yüksek Sadakat I Tunçel Gülsoy Haluk Özümerzifon ile Hi-Fi tutkusuna üzerine
114 Kayıt Masası
115 Yorumlar & Yorumcular I Ahmet Makal 20. ölüm yıldönümünde Wilhelm Kempff
118 Kayıt Dünyasına Fransız I Eric Taver
120 Koleksiyon I Feyzi Erçin Bartok Orkestra Koncertosu
122 Benim Koleksiyonum Aydin Büke diskoteğini tanıtıyor
123 CD-DVD-LP-Kitap I Eleştiriler Hangi kayıtları dinleyelim, hangi kitapları okuyalım?
126 Numaralı Gözlük I Murat Beşer Klasik dışı kayıtlara uzman bakışı

AKADEMİ

Klasik müziğin gizemli dünyası üzerine keyifli okumalar

Macar ulusal müziğinin simge ismi

Béla Bartók

Güray Başol
guray.basol@andante.com.tr

25 Mart 1881 tarihinde Macaristan'ın Nagy-Szentmiklos şehrinde doğan Béla Bartók, Budapeşte Kraliyet Akademisi'nde Hans Koetzler ile kompozisyon, Istvan Thoman ile piyano çalışmalarına başladı. Gençlik yıllarından itibaren, arkadaşları Erno Dohnanyi ve Zoltan Kodaly gibi, ülkesi için milliyetçi duygular besleyen Bartók, Macar Folklor Müziği üzerine araştırmalar yaptı. Aynı zamanda etnomuzikoloji üzerine çalışmalarını da yoğunlaştıran Bartók 1905 yılında Macaristan ve Romanya'nın köylerinde Kodaly eşliğinde yöresel şarkıları inceleyip kaydetti.

Mavi Sakalın Şatosu adlı eseriyle 1911 yılında "En iyi Macar Operası" ödülüne kazanan Bartók, *Tahta Prens* balesini ve hemen ardından 2. Yaylı Çalgılar Dörtlüsü'nü besteledi. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından yazdığı piyano için etütler, *Mucizevi Mandarin* balesi ve *Orkestra Süitleri* ile uluslararası alanda ismini duyurmaya başladı. Sadece bestecilik değil aynı zamanda piyanistlik kariyeri sayesinde Avrupa ve ABD'de konserler verdi.

1923-1926 yılları arasındaki sessizliğini, 1. Piyano Konçertosu ve 3. Yaylı Çalgılar Dörtlüsü gibi eserler takip etti. 1936 yılında, en önemli eserleri arasında yer alan *Yaylılar, Vurmalı Çalgılar ve Çelesta için Müzik* ve 1937 yılında *İki Piyano ve Vurmalı Çalgı için Sonat* adlı eserlerini tamamladı.

İkinci Dünya Savaşı patladığında ABD'ye yerleşen besteci, ünlü orkestra şefi Serge Koussevitzky'nin verdiği *Orkestra Konçertosu* ve Menuhin'in verdiği *Solo Keman için Sonat* siparişlerine rağmen aradığı başarıyı yeni

Feyzi Erçin eserin önemli kayıtlarını bu sayıda **Koleksiyon** köşesinde değerlendirdiyor!

20. yüzyıl müziğinin en özgün isimlerinden biri sayılan Macar besteci Béla Bartók, erken denebilecek bir yaşıda dünyamızdan ayrılmış olmasına rağmen ardında büyük eserler bırakmayı bildi. Ülkesinin folkloruyla bezediği, ritmik bakımından zengin senfonik ve çalgısal eserleriyle günümüzün en sık seslendirilen modern bestecilerinden birini yakından tanıyalım.

dünyada yakalayamadı. Üstüne, sağlık sorunlarının da ciddileşmesi yüzünden, aktif piyanistik kariyeri sekteye uğradı ve Bartók 26 Eylül 1945 tarihinde New York'ta Viyola Konçertosu ve 3. Piyano Konçertosu'nu tamamlayamadan yaşama veda etti. Bestecinin bu eserlerini ölümünün ardından öğrencisi Tibor Serly tamamlamıştır.

Yaşamının son yıllarda ekonomik sıkıntı çekmesinde, Mu-sevilerin sahip olduğu, eserlerinin yayın haklarını elinde bulunduran Universal firmasının Naziler tarafından boykot edilmesi önemli rol oynamıştır. Eserlerinin Naziler tarafından düzenlenen konserlerde çalınmasını reddeden besteci, sanat yaşamı boyunca kendisini ülkesine ve kültürüne adamış, araştırmalar yapmış, Macaristan folklorunu eserlerinde kullanmak suretiyle bu kültürden yeniden doğmasını sağlamıştır.

Orkestra ve oda müziği eserleri

Bartók'un en önemli orkestra eserleri arasında sayılan *Mucizevi Mandarin* (1919), dikey akor kullanışları, disonant sesler, ritmik olarak ardişık ve zit akor kullanımıyla Stravinski'nin *Bahar Ayını* adlı eserinden izler taşır. 2. Piyano Konçertosu, alışık olduğumuz formlara ve stillere siğmayan, yine Stravinski etkilerinin görüldüğü eserlerinden biridir. Kromatik çizgilerin tonaliteyle buluştuğu Keman Konçertosu ve Hindemith'in *Ressam Mathis* adlı eserini andıran *Orkestra Konçertosu* ise bestecinin estetik çizgisinin doruğa ulaştığı en ünlü yapıtları arasına girmiştir.

Yaylılar, Vurmalı Çalgılar ve Çelesta için Müzik ise, iki savaş arası müzik estetiğini yansitan eserlerden biri sayılır. Devinimsel

PELLEAS ET MELISANDE OPERASI
Ufuk Çakmak, Debussy'nin özgün başyapıtını
Operanın Huzursuz Yüzyılı köşesinde tanıtıyor. Sayfa 82

temadan oluşan senfonik yapıt 4 bölümlüdür. 12 notadan oluşan tema ilk önce füg olarak karşımıza çıkar. Tema 12 tondan oluşmasına rağmen bazı notaların tekrarı sebebiyle 12 ton müzigue örneklendirmez. Kromatik olan tema her defasında bir önceki notanın beşli yukarısı veya aşağıından giriş yapar. İkinci bölüm ise çift temali sonat formundan (ABA) oluşur ve temada çeşitli ritim değişiklikleri görülür. Eserin tepe noktası olarak söyleceğimiz 3. bölüm ise rondo (ABCBA) formuna yakın bir yapıdadır ve celesta ve ksiloson ön plandadır. Besteci, temayı, bölümlerin stiline ve karakterine göre kullanmıştır.

İki Piyano ve Vurmali Çalğı İçin Sonat ise parlak melodiler içerir; kromatizm, gerginlik hissi vermek için kullanılmıştır. Ritmik canlılığı sağlayan vurmali çalğı, piyano yazısını ve temayı büyük bir denge içinde takip eder.

Orkestra Konçertosu, Bartók'u 1943 yılında hastanede ziyaret eden ünlü orkestra şefi Serge Koussevitsky'nin, sağlık durumu konser vermeye elverişli olmayan besteciye maddi destek sağlamak için verdiği sipariş üzerine bestelenmiştir. Eserin ismi ve formu, editör Ralph Hawkes'in 1942 yılında ***Brandenburg Konçertoları*** gibi bir dizi eser istemesinden kaynaklanır. 1944 y-

Borusan Filarmoni Orkestrası Bartók'un Konçertosunu yorumluyor!

Béla Bartók'un *Orkestra Konçertosu*'nu Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrasının 16 ve 17 Kasım günlerinde vereceği konserlerde dinleyebilirsiniz.

Ayrıntılı bilgi için: www.borusansanat.com

Bartók sanatının şifreleri

Bartók'un yazısında melodi, folklor temaları etrafında yer aldığı gibi, Hindemith veya Schoenberg'in modal, tonal veya atonal yaklaşımını da taşır. Kromatik veya diyatontik gamları da yazısında sıkça bulunduran Bartók, özellikle armonilerinde, Messiaen'in müzikündeki gibi kakışık sesler kullanmış, disonant notayı çözmeden bırakıp, armonik yürüyüse eşlik eden melodinin de bir parçası yapmıştır. Bartók ritmi, folklorun çeşitliliği ve enerjisile harmanlanmıştır. Besteci ritmi, müziğe şiddeti ve ateşi ve renklerini olarak kullanır.

linda seslendirilen yapıt büyük bir başarı kazanır. Her çalgının, birbirine bağlanan, sırası geldiğinde orkestra çatısı altında ustalık gerektiren solo pasajlar calması, eserin neden bu başlığı aldığını açıklar.

Eserin ilk bölümü yavaş bir girişin ardından bütün orkestranın tam katılımıyla *allegro* devam eder. Obuanın kaldığı *pastoral* ikinci tema, zıt karakterdeki bakır üflemelerin eşliğinde sunulur. Bestecinin "Çiftlerin Oyunu" olarak nitelendirdiği ikinci bölüm, üflemeli çalgıların ikili olarak sürekli tekrarlanan tema etrafında yer almasından ötürü bu ismi almıştır. Ağır karakterindeki üçüncü bölüm ise, ilk bölümdeki temadan gelen üç ayrı temadan oluşur. Folklor stilinde iki melodiden oluşan dördüncü bölümün Şostakoviç'in *Leningrad Senfonisi*'ni çağrıştırmamasının ar�ında, Rus bestecinin bu eserini çok seven şefe Bartók 'un yaptığı jest yatar. Sonat formundan oluşan final bölümünü ise *moto perpetuo* karakterindeki parlak temadan ve buna zıt karaktere sahip gizemli fugal yapıdaki ikinci temadan oluşur.

Ulusalçılık ve Bartók

Gençlik yıllarından itibaren ulusal müzik üzerine araştırmalar yapan besteci 1921 yılında verdiği bir de mekte şunları demiştir: "Benim gelişimdeki önemli faktörlerden biri de o dönemde Macaristan'ın yeniden doğuşyla birlikte ülkeye özgü bir saat yaratma ihtiyacının doğmasıdır. Ulusal müzik araştırmasıyla birlikte dikkatimi kendi geleneksel müzikim olan Macar Halk Müziği üzerinde çevirdim".

Bartók, ulusal fikirlerin etkisinde yaptığı çalışmalar sonucunda Macar halk şarkılarını 1904 yılında şan ve piyanoya uyardı. Tüm bu çalışmalar sırasında etrafındaki insanların "Bir 'ulusal müzik' yaratılabilir mi?", "Halk müzükleri çokselsi bestelerde kullanılabilir mi?" türünden sorularını görmezden getirdi. Bartók 'un ilk döneminde, Batının çokselsi müzik bestecileri arasında, uzak ve çevre diyarlardaki ülkelerin müziklerini kullanmak yaygın bir uygulamaydı. Debussy'nin müzikinde Java'dan, Ravel'ininde İspanya'dan etkiler görülmüyordu. Bartók ise ulusal folklor müzüğünün temalarını kullanmak ve özel ulusal müzik yaratmak için geleneksel müzikten yola çıkıyor ve şöyle diyor: "Bizlere eski Macar müziği hakkında aktarılan yazılı bilgi çok az. Yüzyıllardır kendi stillerini ve geleneklerini geliştiren halkın müziği ise Batı müziğine dönüştü. Bugün bir Alman müzisyen de J.S.Bach ve Beethoven'de arayacağı yerel müzik temelini bizim yapduğum gibi kendi köylerinde bulacaktır".

Bartók, geleneksel müzik üzerine yaptığı araştırmalarla birlikte tonaliteyi kendi kurallarından ayırmadan farklı yönlerde götürdü. O dönemde egzotizme bağlı estetiksel arayış çok popülerdi. Fakat Bartók'un bu yolu seçmesindeki etken sadece ideolojik sebeplerdir.

Ulusal müzik araştırmaları için Türkiye'ye de gelen Bartók, 1936 yılında besteci Ahmed Adnan Saygun ile birlikte özellikle Adana civarında folklorik araştırmalarda bulunmuştur. A

Güray Başol
guray.basol@andante.com.tr

Şostakoviç

Dörtlü No.8, Op.110

Sostakoviç'in Almanya'nın Dresden şehrine yaptığı geziinin ardından bestelediği 8. Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, 1960 yılı Temmuzunda tamamlandı. Bu ziyaret sırasında, savaşın yıkıcı izlerine şahit olan besteci, yaşadığı şoku eseine yansımıştır. Solomon Volkov'un derlediği *Şostakoviç'in Anıları* adlı kitapta, bu yapıt için şu satırlar yer alır:

"Faşizmin yarattığı acıyi ve şiddetti tarif etmek için yeri geldiğinde sağır ve kör olmak gerekebilir. Bu yaylı dörtlüsünde *Lady Macbeth*'ten, 1. ve 5. senfonilerden temalar kullandım. Fakat faşizmin bununla ilgisini sorarsanız, Rus iştilal kurbanları için Rus şarkısı, Yahudi kurbanlar için yine Piyanolu Üçlümden kullandığım Yahudi temasını kullanmamadır".

8. Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, içerdiği senfonik ihtişam, temaların çeşitliliği ve sahip olduğu armonik zenginlik ile Şostakoviç'in toplam 15 dörtlüsü arasında en güzel olarak rahatlıkla nitelendirilebilir.

1. Bölüm, Largo, do minör

Diğer eserlerinde de karşımıza çıkan DSCH imzası, hiçbir yerde, bu bölümde olduğu kadar dramatik sunulmamıştır. Hatta bu bölümde alt başlık olarak, "Şostakoviç ismi üzerine füg"可以说. Viyolonsel ile başlayan tema (DeSCH) "re, mi bemol, do, si" den oluşur ve sırayla viyola, 2. keman ve 1. kemanın bu temayı çalmasıyla devam eder.

Eserin girişindeki bu atmosfer, Beethoven'in Op.131, 14. Yaylı Çalgılar Dörtlüsü'nün girişine benzerlik gösterir. 12. ölçüde 1. ve 2. keman ile viyolonsel üç farklı oktavda DeSCH temayı duyurur. Hemen ardından kromatik karşı tema, kemanlar ve viyolada, 29. ölçüde ise ikinci kromatik motif, diğer çalgıların eşliğinde 1. kmanda calınır.

56. ölçüde 1.keman, bestecinin Op.47, 5. Senfoni'sinde yer alan temayı Do majör tonunda çalar. Bu minör-majör değişikliği, eserin başından beri hissedilen gerginliği azaltır niteliktir. 80. ölçüye vardığımızda ise yine DeSCH teması espressivo olarak devam eder. Bölümün son teması olan ve ilk senfonisinde de yer alan temanın 107. ölçüde duyurulmasıyla birinci bölüm aralıksız ikinci bölümle bağlanır.

2. Bölüm, Allegro molto, sol# minör

1. kemanın kromatik temayı aralıksız çalmasıyla başlayan bölüm, diğer çalgıların sfff ve tüfek patlamasını animsatan eşlikleyle devam eder.

32. ölçüde tekrar karşımıza çıkan DeSCH teması yine 69. ölçüde kemanlarda fakat kanon yazda duyulur. 76. ölçüde ikinci bölümün teması viyolonsel keskin akorları eşliğinde DeSCH temasını takip eder. Her iki tema değişikliğe uğrayarak fortissimo ve hızla 126. ölçüde bulunan do minör tonundaki Yahudi tema-

sına doğru ilerler. Eserin tepe noktası olarak nitelendirileceğimiz bu bölümde, viyola ve viyolonsel üçleme arpejler ile iki ayrı oktavda temayı çalan kemanlara eşlik eder. Şostakoviç bu temayı, Op. 67 Piyanolu Üçlü'sünün final bölümünde de kullanmıştır. 175. ölçüde ise DeSCH teması bu sefer viyola ve viyolonselde sürekli bas olarak karşımıza çıkar ve ikinci bölümün diğer yeni temasına da eşlik eder. 234. ölçüden itibaren bölümün ana tonalitesine dönülür ve kemanların üçlemeli arpej eşliğindeviyolonsel DeSCH teması, üçüncü bölüme bağlanmadan ani bir şekilde kesilir.

3. Bölüm, Allegretto, sol minör

1. kemanın *fff* olarak duyurduğu tema, bestecinin diğer önişimi olan Dmitriyevi ilk harfinin esas temaya eklenmesiyle DeSCH'ye dönüşür ve 4. ölçüden itibaren 3/4 lük vals temposunda devam eder. Bestecinin eserlerinden seçip kullandığı bir diğer tema ise 141. ölçüde karşımıza çıkan Op.107, Birinci Viyolonsel Konçertosu'nun temasıdır. Bölümün bir diğer temasını ise 154. ölçüde viyolonsel, kemanların dörtlü ve beşli aralıklardan oluşan gamları eşliğinde çalar. Bütün bu temaların sırayla sunulmasının ardından temalar gelişerek ilerler ve bir sonraki bölümün tonalitesi olan *do#* minör hazırlayan 1. keman, tek başına bölümün sonlandırır.

4. Bölüm, Largo, do# minör

Bir önceki bölümdeki nüansını (*pp*) devam ettiren 1. kemanın diğer çalgılar *fortissimo* olarak cevap verir ve daha bölüm başında büyük bir zıtlık yaratırlar. Bu zıtlıkta kullanılan tema yine üçüncü bölümde kullanılan Viyolonsel Konçertosu'ndan almıştır. 28. ölçüde üç çalgının eşses olarak çaldığı tema ise "savaş kalyiplerinin teması"dır. Hapishane kurbanları anısına yazılan ünlü Rus devrim şarkısının cenaze motifi ise 62. ve 75. ölçülerde karşımıza çıkar. Bölümün son teması olan *Lady Macbeth* operasının son perde müziği aryasını 133. ölçüde *dolce* ve *piano* olarak viyolonsel çalar. Bütün bölmelerde yer alan DeSCH teması burada da yer alır ve son bölümde geçen birinci kmanda duyulur.

5. Bölüm, Largo, do minör

Bütün bölmelerde karşımıza çıkan DeSCH teması ilk bölümdeki gibi fügal yazda sunulur ve yine birinci bölümde gördüğümüz motifler eşliğinde ilerler. 54. ölçüden itibaren yaylılar *surdine* kullanarak yine bestecinin simgesi olan DeSCH teması ile eseri sonlandırırlar.

Şostakoviç'in senfonik tınlar barındıran bu dörtlüsü, Rudolf Barshai tarafından Op.110a, Do minör Oda Senfonisi adıyla, yaylı çalgılar orkestrasına uyarlanmıştır. Yapının ilk seslendirilişi, Beethoven Dörtlüsü tarafından 2 Ekim 1960 tarihinde Leningrad Glinka Salонu'nda yapılmıştır.

Eserin iyi bir yorumu için, Emerson Quartet'in toplu kaydına başvurabilirsiniz (DG 4757407/5 CD). A